

Maski jõud

Arūnas Vaicekauskas (toim) 2013. *The Power of the Mask. The Ritual Year 5.* Kaunas: Vytautas Magnus University, 150 lk.

SIEFi rituaalse aasta töörühma kogumike kaudu saab uni-kaalse ülevaate rituaalse aasta sõlmpunktidest ja seda mitte üksnes teooria, vaid ka põhjalike juhtumianalüüside vahendusel. Käsitlused tõukuvad erinevatelt metodoloogilistelt alustelt ja erialadelt (ajalugu, antropoloogia, folkloristika, etnoloogia, usundi-uurimine, etnomusikoloogia). Sarja kogumikel on sügav ajamõõde: kunagi eksisteerinud pühad ja tähistamisviisid, keskaegsed tavad on kõrvuti hilismineviku ja modernse ühiskonna pühadega, nagu näiteks uute kodanike vastuvõtt, riigi päeva tähistamine jpm. Vaadeldakse institutsionaalseid uusrituaale, alternatiivsete usuliikumiste ennistatud ja konstrueeritud tähtpäevaid ning inimeste keskseid sündmusi saatvaid kombeid. Sarja artiklid moodustavad iselaadse temaatiliselt koherentse kogumi.

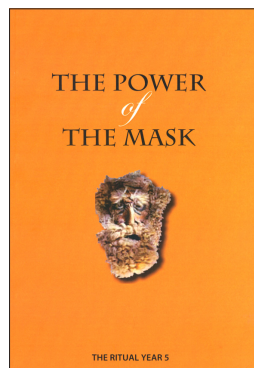
Erandiks pole ka äsja Kaunases ilmunud kogumik. Enamik kaastöödest laiendab seniseid teadmisi maskeerimise ja maskide ajaloo ning kombestiku väljendusviiside kohta Euroopa traditsioonides. Õigupoolest haakuvad uurimused SIEFi rituaalse aasta töörühma artiklisarja varasemate käsitlustega, laiendades ühtaegu just mitmes Euroopa riigis viimase kümnendi jooksul ilmunud maskeerimistavandi vaatlusi (nt Fikfak, Gunnell, Raicane), lisades uute regioonide kirjeldusi.

Maski jõudu koondatud uurimused sedastavad kombestiku unifitseerumise ja sarnaste tendentside levimise väga laial alal. Kogu tavand on muutumises: ka maskid ja maskeerimine muutub ajastust ajastusse, sellesse sulatatakse uusi maske ja kostüüme, teisenevad ja unifitseerivad pühitsemisviisid, samas on säilinud vanu tavasid. Heaks näiteks on Arūnas Vaicekauskase Baltimaade modernsete maskeerimistavade käsitlus. Maskeerimist iseloomustab ta kui suure variaablusega kommet, mis pole enam seotud endiste kalendripühadega, nende asemel on tänapäeval kas avalikud karnevalid, suletud karnevalipeod või isiklikud maskeerimised. Unifitseeritud tegelaskujude eeskujuks on filmid, kirjandus, muinasjutud jmt. Samas on säilinud Leedu traditsioonile tunnuslikud külamaskid.

John Helslooti artikkel on kirjutatud 2008. aastal aset leidnud suurema avaliku diskussiooni laines ja käsitleb Musta Peetrit, jõuluvana kaaslast Hollandis. Must Peeter on rahvatraditsioonis armastatud ja tuntud tegelane. Maskil puudub negatiivne tähendus, ehkki ta on kergesti identifitseeritav rassistliku stereotüübina, nagu on mõned hollandlased ja eriti välismaalased toonitanud. Missuguse seisukoha peab võtma etnoloog, kes tahab kaitsta kultuuripärandit, eriti kui negatiivne stereotüüp puudub, on J. Helslooti küsimus.

Eri piirkondade maskeerimistavandit avatakse laiema filosoofilise vaatenurga kaudu.

Aida Rancane käsitleb maskeerimist kui sümbolise käitumise vormi, mis võimaldab ülemineku põhiväärtuste juurde. Transformatsioon müütiliseks tegelaseks ja arhetüüpsete tegevuste kordamine loovad võimaluse ürgse aja uuenemiseks. Tatjana

Minnijahmetova tutvustab udmurdi traditsioonilisi maskeerimisi ja maske, mis jagunevad zoo- ja antropomorfseteks. Puudutatakse haruldasi maskeerimistavasid (vanad naised rõivastuvad meesteks ja imiteerivad neid), nende mütoloogilist ning sotsiaalset tausta. Božena Gierek tutvustab poola palmipuude püha maskeerimist *pucheroki*. Tänase 4–15aastaste poiste maskeerimise alus pärineb 16. sajandi üliõpilaskommetest. Uutest maskeerimistavadeist räägib Marlene Hugoson Star Treki fänne ning Ekaterina Anastasova läti sünnipäevapeol pioneerideks maskeerimist ja selle tagamaid käsitledes. Žilvytis Šaknys tutvustab Kirde-Poola ja Lõuna-Leedu kombestiku muutusi nõukogude perioodil ja selle järel.

Maskid pole siiski ainus kogumiku teema. Igas sarja köites leidub töörühma presidendi Emily Lyle'i teoreetiline käsitlus rituaalse aasta üldteoreetilistest probleemidest. Seekordne puudutab suve/talve ning kahanemise/kasvamise üleminekuid aastatsükli ja elutsükli raames.

Veel käsitletakse mitmeid hiljuti Euroopa kultuuriruumis kanda kinnitanud tähistamisviise nagu ameerikalik titesünni eelpidu (Carola Ekrem), samasooliste pulmapidu koos juurdekuuluva sümbolikaga (Emilia Karjula). Irina Sedakova vaatleb muutusi armastuse ja pulmadega seotud vene tavandis, Rasa Račiūnaitė puudutab leedu pulmakombestiku läänestumist.

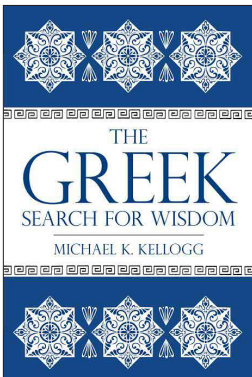
Koolilõpupidu on aegade jooksul olnud pidulik sündmus, mis lõpetab pika hariduse omandamise. Lapsest täiskasvanuks sirgunud noortele on see staatuse oluline tõus, ametlik üleminek täiskasvanute maailma, üleminekuriitus. Bulgaaria lõpuballist kui viimase 50 aasta jooksul hoogustunud nähtusest kirjutab Lina Maksimova Gergova.

Rituaalse aasta kogumikest ei puudu kunagi ka (uus)paganluse käsitlused. Kamila Velkoborska seekordne kaastöö tutvustab slaavi paganluse tšehhi eriharu.

Maski jõu õpetlaslähenemised muudavad meie sotsiaalse elu dimensioonid võrreldavaks ja mõistetavaks.

Mare Kõiva

Raamat muistsest Kreekast

Michael K. Kellogg. *The Greek Search for Wisdom*. New York: Prometheus Books. 2012. 341 lk.

Robert A. Heinleini jutustuses “Enese ees ja järel” (Heinlein 1976) toimuvad lukus ukse taga filosoofilist väitekirja kirjutava peategelase Bob Wilsoniga eriskummalised sündmused, mille tulemusel ta reisib 30 000 aastat tulevikku. Wilson leiab end hiiglaslikust paleest, mille üks osa on sobilik inimesile, teist osa kirjeldab ta aga järgmiselt: “Suured saalid olid nii ruumikad, et võinuksid mahutada korraga kümme tuhat inimest, kui ainult oleks olnud põrandaid, millel seista. Põrandaid selle sõna tavalises mõttes – tasaste või enam-vähem

tasaste pindadena – enamasti ei olnudki. [...] Ta roomas ettevaatlikult edasi ja vaatas üle serva. Käigu suue avanes kõrgel justkui mingi kaevuse sein. Allpool sein taandus, nii et ei olnud isegi vertikaalset pinda, mida silm võinuks jälgida. Kaugel all kaardus sein tagasi ja kohtus vastasseinaga, kuid mitte korralikult põranda kaudu, vaid otse teravnurga all” (Heinlein 1976: 132–133). Selles kauges tulevikus kohtus Wilson ka palees kaunis algelist elu elavate inimestega, kellelt kuulis, et palee ehitajaiks olid “kõrged olendid”, teadmata päritolu ja saatusega Maad külastanud tsivilisatsioon.

Kuulsas kreeka müüdis elab Kreeta saarel labürindis härjapäine koletis Minotaurus¹, kelle tapab Ateena kangelane Theseus Ariadne ja lõngakera abiga (Graves 2010: 443–447).² Labürindimüüdi ajalooliseks aluseks võib olla Knossose palee keeruline saalide ja koridoride rägastik, kus ekslesid Ateena rüüstajad, samuti asus palee ees labürindimustriga tantsupõrand (Graves 2010: 454–455). Labürindi nimetus on arvatavasti tuletatud rituaalse kaksikirve *labrysi* nimest, mis pole kreeka ega isegi ehk indo-euroopa päritolu (Frisk 1991: 67). Knossose palee pärineb Kreeta-Mükeene ajajärgust (3. ja 2. aastatuhat eKr), mille esimesel poolel domineeris minoiiline mitteindo-euroopa kultuur. Mükeene ajastu lõpus, 12. sajandil, leidis oletatavalt aset aga legendaarne Trooja sõda. Niisiis toetus vana-kreeka kultuur võõra kultuuri varemeile, ammutades sealt oma müütide ainest. Samuti toetub renessanss, mille pärijad me oleme, nii otsest kui ka piltlikult antiigi varemeile. Füüsilise pärandi näiteks võib tuua Rooma Colosseumi, mida kasutati muu hulgas kivimurruna, leidmata pärast antiikaja lõppu sellele tervikuna ühtki sobivat rakendust. Tuleb silmas pidada, et antiigi puhul, mida armastatakse pidada euroopa kultuuri hälliks, on tegu ka võõra kodustamisega, mis ei õnnestu kunagi täielikult. Õhtumaine kultuur tõlgib antiiki üha uuesti oma kaasaega, nii tekste kui ka kultuuri laiemalt. Alustades renessansist võib näiteks tuua humanistid, lähiminevikust aga ka Michel Foucault’ ja Jacques Derrida, kes on menüüad veel praegugi, 21. sajandil.

Niisiis on teisest kultuurist rääkimiseks lihtsustatult kaks võimalust: kas otsida sarnasusi ja tõlgendada võõrast oma vaatevinklist või näidata erinevusi ja üritada neid nii palju mõista, kui võimalik. Ülaloodud R. A. Heinleini tsitaat kirjeldab kohtumist võõra ja raskestimõistetavaga.³ Michael K. Kelloggi populaarteaduslik raamat *The Greek Search for Wisdom* tegeleb seevastu vana-kreeka kultuuri kodustamisega. Teos käsitleb ülevaatlikult ajalises järjestuses järgmisi kreeka autoreid ja nende peamisi teoseid: Homeros, Hesiodos, Aischylos, Sophokles, Euripides, Herodotos, Thukydides, Aristophanes, Platon ja Aristoteles. Sellest loetelust nähtub, et keskendutakse Vana-Kreeka klassikalisele ajajärgule (5. ja 4. sajand eKr). Ainsana kuuluvad klassikalisele perioodile eelnenud arhailisse ajastusse (umbes 800–500 eKr) eepikud Homeros ja Hesiodos. Samuti on autorite valik geograafiliselt üsna piiratud: peale Homerose ja Hesiodose ei pärine Ateenast ainult ajaloolane Herodotos,⁴ kuid temagi külastas seda linna sageli ning sõbrustas Periklese (vt lk 189–191) ja Sophoklesega (lk 99–126), kes esindasid klassikalise Ateena vaimu. Ühelt poolt on muidugi tegu teatud mõttes vana-kreeka kultuuri kõrgajaga, Kellogg võrdleb toona Kreekas aset leidnud loomingulist puhangut 16. sajandiga Lääne-Euroopas, mil elasid Leonardo, Michelangelo, Raphael, Montaigne, Cervantes ja Shakespeare (lk 101). Teisalt saab autorite valikut põhjendada hilisema kultuuri vaatenurgast. Klassikaline Ateena esindab väärtusi, mida õhtumaad on alates renessansist idealiseerinud. Homerosest ja Hesiodosest ei saa aga kuidagi mööda, sest neile toetus kogu vana-kreeka kultuur. Homerost tundmata ei saaks mõtes-

tada ka klassikalise ajastu pärandit. Kellogg esindab puhtakujuliselt traditsiooni ning taasesitab müüti, millele rajati euroopa identiteet. Ta ei küsi oma teoses, mil määral võidi renessansiajal ja hiljem kanda kaasaegseid ideaale üle antiigile, kus mõned ehk sellisel kujul üldse ei esinenud. Niisiis ei räägi Kellogg erinevast ja võrast, vaid tegeleb aeg-ajalt üsna julge kodustamisega. Näiteks leiab ta leheküljel 57, et Hesiodose teose *Teogoonia* algus, kus kirjeldatakse maailma tekkimist kaosest, on teatud mõttes kui muistne variant Steven Weinbergi raamatust *Esimesed kolm minutit* (eesti keeles Weinberg 1988). Euripidese tragöödiad *Elektra* ja *Orestes* algavad aga Kelloggi sõnul Aischylose maailmas, lõppevad aga “Pulp Fiction” omas (lk 129). Kellogg räägib siin muidugi allusioonidest ega samasta Hesiodose kosmogooniat moodsa füüsikateooriaga ega Euripidese tragöödiad Hollywoodi kultusfilmiga, nii et selliseid võrdlusi ei saa lugeda valeks, ent nad edastavad sõnumit, mille järgi me oleme antiigi otsesed pärijad ja kultuurilistest erinevustest ning meid antiigist lahutavast 2500 aastast on võimalik üsna hõlpsalt üle hüpata.⁵

Pisut võib kritiseerida raamatu koostamispõhimõtteid. Michael K. Kellogg ütleb teose sissejuhatuses, et kümne silmapaistvaima autori valimine polnud raske, sest lüüriliste poetide ja eelsokraatikute pärand on liiga fragmentaarne, oodikirjanik Pindarose looming suunatud peenele maitsele⁶ ja Xenophoni kirjutised jäävad teistele lihtsalt alla.⁷ Kaks viimast põhjendust on selgelt hinnangulised. Mis puutub lüüriliste poetide teoste fragmentaarsesse säilimisse, siis ei saa sellest hoolimata alahinnata nende mõju kreeka mõttele, mis näib olevat Kelloggi raamatu põhiteema. Lisaks sellele ei mainita pikemalt eeleegikute⁸ ega jambograafide⁹ teoseid. Samuti on välja jäänud klassikalisele ajastule järgnenud hellenistlikud¹⁰ kirjanikud, sest neid olevat kohane käsitleda ainult koos rooma autoritega.¹¹ Üldse ei tehta juttu keisririigaegseist (alates 1. sajandist eKr) kreeka kirjanikest, näiteks ei leidu Plotinose nime raamatu taga olevast registrist (lk 329–341), kuigi ta toetus klassikalisele kultuurile ja on jätnud sügava jälje hilisemasse kristlikku traditsiooni.

Kui lüürikute, eelsokraatikute, hellenistlike ja keisririigiaegsete autorite puudumist on võimalik teatud määral põhjendada keskendumisega klassikalisele ajajärgule, kreeka kultuuri “tipule”, siis jääb ikkagi selgusetuks, miks on ainult möödaminnes viidatud kreeka retoorikale, mis oli klassikalise demokraatliku Ateena üks olemuslikke elemente. Kõnemees Demosthenest puudutatakse üsna põgusalt peatükkides ajalookirjanik Thukydidest ning komöödiaautor Aristophanest, samas Demosthenese kaasaegse rivaali Aischinose nime Kelloggi raamatust ei leia. Võiks meenutada, et Demosthenese kõnesid Ateena iseseisvust ohustanud Makedoonia kuninga Philippos II vastu peab seesama traditsioon, mida Kellogg esindab, poliitilise kõne tippsaavutuseks. Sellest annab tunnistust kas või ründavate poliitiliste kõnede üldnimetuseks saanud termin filipikad.

Edasi tuleb märkida, et M. K. Kelloggi teos *The Greek Search for Wisdom* on pigem populaarteaduslik. Autor ei ürita enamasti öelda midagi uut, vaid jutustada kaasahaaravalt ühe ajastu kultuurilugu ja tuua paralleele tänapäevaga. Sellest annavad tunnistust ka tekstis esinevad üsna harvad viited sekundaarkirjandusele. Seejuures tsiteeritakse sageli traditsioonilisi ja põhjapanevaid vanu käsitlusi nagu Erich Auerbachi *Mimesis* (eesti keeles 2012, Ilmamaa), Werner Jaegeri *Paideiat* (1933), Friedrich Nietzsche *Tragöödia sündi* (eesti keeles 2009, kirjastus Tänapäev) ja Alfred North Whiteheadi *Process and Reality* (1985). Samas leiab viiteid ka mõjukaile moodsamaile käsitlusile, nii et lugejale antakse iga teema juures siiski kätte niidiots, mida on võimalik edasi

harutada. Kiita võib raamatu lõpus autorite kaupa toodud soovitava kirjanduse loetelu (lk 291–291), mis pakub juba paremat ülevaadet sekundaariast. Peaaegu eranditult on aga viidatud nii autoritekstide kui ka sekundaarkirjanduse ingliskeelseile tõlkeile. Viidates pole aeg-ajalt oldud järjekindel.¹²

Michael K. Kelloggi teose tugevusena võib esmajärjekorras välja tuua ülevaatlikkuse. Kui ülaltoodud kriitika autorite valiku osas kõrvale jätta, annab raamat väga hea ülevaate klassikalise aja kreeka kultuurist. Kõigi kümne autori puhul antakse lühike ülevaade nende elust ja tegevusest ning mainitakse kõiki olulisemaid teoseid. Seejärel käsitletakse põhjalikumalt autori äranägemise järgi olulisemaid teemasid või keskendutakse pikemalt teatud teostele. Kellogg asetab kirjanikud ja nende teosed laiemasse ajaloo ja kultuuri konteksti.

Homerose puhul räägitakse pikemalt *Iliase* kangelastest Achilleusest, Hektorist, Patroklovest, Priamosest, samuti kangelaseetikast, jumalate rollist ning nn kohutavast ilust.¹³ Homerose teist eepost *Odüsseiat* mainitakse aga ainult möödaminnes. Hesiodose juures on olulisteks teemadeks teadvustatud autorsus, jumalate rolli muutumine võrdluses Homerosega,¹⁴ põllumehe-eeetika. Keskendutakse teosele *Tööd ja päevad*. Järgnevad peatükid on pühendatud kolmele kuulsale tragöödiakirjanikule: Aischylosele, Sophoklesele ja Euripidesele. Aischylose puhul käsitletavat teemad on Pärsia sõjad ja Ateena demokraatia, pikemalt keskendutakse ainsale säilinud antiikaegsele tragöödiatrioloogiale *Oresteia*. Sophoklese peatükis on fookuses¹⁵ Teeba valitsejatesugu puudutavad näidendid *Antigone*, *Kuningas Oidipus* ja *Oidipus Kolonosos*. Euripidese näidendeid *Elektrat* ja *Orestest* võrreldakse Aischylose *Oresteiaga*, mis põhinevad samadel müütidel ja kus esinevad samad tegelased. Pikemalt keskendutakse aga Euripidese *Medeiale* ja *Bakhantidele*. Kõigi kolme tragöödiakirjaniku puhul on läbivaks teemaks suhtumine jumalaisse ja selle muutumine ajas, sellest sõltub ka inimeste enda koha mõtestamine, mis on Kelloggi seisukohalt ilmselt tähtsamgi.

Järgnevad kaks peatükki nn esimestest ajaloolastest Herodotosest ja Thukydidest. Herodotose puhul mainitakse tiitlit “ajaloo isa”, mille andis talle Cicero, aga ka hilisemate ajaloolaste halvustavat suhtumist, kes ei pidanud Herodotost piisavalt rangeks ja kutsusid teda valede isaks. Räägitakse Herodotose rännakutest, suhtumisest müütidesse ja moraalseist põhimõtteist. Tema mahuka ajaloouurimuse *Historia* siduvaks elemendiks on Pärsia riik, ühelt poolt kirjeldatakse maid ja rahvaid, kelle pärslased endale allutasid, teiselt poolt on aga taustaks Kreeka–Pärsia sõjad. M. K. Kellogg keskendubki Herodotose juures põhiliselt Pärsia ohu tekkimisele, kuulsale konfliktidele Maratoni väljal, Termopüülide mäekurus, Salamise merelahingule ning pärslaste tagasilöömisele Plataia lähistel. Thukydidese *Ajalugu* algab ajast, mil Herodotose uurimus lõpeb. Kellogg vahendab Thukydidese teoses, mille keskmes on Peloponnesose sõda, järgmisi teemasid: Ateena võimsuse kasv, konflikt Spartaga, katk, ateenlaste traagiliselt lõppenud sõjakäik Sitsiiliasse, sõja tagajärjed. Eraldi räägitakse väejuhtidena Periklesest, Kleonist ja Brasidasest, mainitakse ka Demostenest.

Järgnev peatükk on pühendatud kuulsaimale¹⁶ vana-atika komöödia esindajale Aristophanesele. Esmalt annab Kellogg ülevaate vanast komöödiast üldiselt ja komöödiate etendamisest, seejärel käsitleb pikemalt Aristophanese nn rahunäidendeid *Ahharnlased*, *Rahu* ja *Lysistrate*, mis kujutavad endast teatud reaktsiooni Ateenat kurnanud Peloponnesose sõjale. Nende järel tulevad kõne alla *Linnud*, *Plutos* ja *Naised rahvakoosolekul*,¹⁷ mis kirjeldavad ühiskondlikke utopiaid. Eraldi alapeatükkides räägitakse filosoofia,

s sofistika ja peaausjalikult Sokratese üle nalja heitvast näidendist *Pilved* ja traagikute pilamisest Aristophanese *Konnades*.

M. K. Kelloggi raamatu kaks viimast peatükki on pühendatud filosoofidele Platonile ja Aristotelesele. Platoni puhul keskendutakse suuresti ainult *Pidusöögile*. Pidusöögil peetud kõned armastuse auks on rühmitatud järgmiselt: Phaidros, Pausanias ja Eryximachos; Aristophanes ja Agathon; Sokrates ja Diotima; Alkibiades. Diotima kõne annab Kelloggile võimaluse puudutada põgusalt ka Platoni ideedeõpetust. Aristotelese filosoofias keskendub M. K. Kellogg eetikale, mõõdukusele ja nendega seoses ka soovitavale eluviisile. Kõige pikemalt pühendatakse aga inimesele “poliitilise”¹⁸ olendina ning Aristotelese poliitikateooriale.

Ülaltoodud sisukirjeldus annab aimu Kelloggi teose keskmest, milleks võib nimetada inimest¹⁹. Kõige selgemalt tuleb see välja filosoofe käsitlevates peatükkides. Platoni puhul on analüüsiks valitud keskmisest loomejärgust pärinev dialoog, mis räägib armastusest. Kahtlemata on *Pidusöök* oluline dialoog, kuid näiteks ideedeõpetuse seisukohalt on vähemalt sama olulised kui mitte olulisemad mitmed teised dialoogid, mida Kelloggi raamatus üldse ei mainita. Ka Aristotelese eetika- ja poliitikateooriale keskendumine on ühekülgne, sest pea täiesti on kahe silma vahele jäänud Aristotelese metafüüsika- ja loogikaalased uurimused²⁰ ning loodus- ja kirjandusteaduslikud²¹ teosed. Ometi on viimased avaldanud hilisemale traditsioonile väga tugevat mõju. Mis aga puutub inimesse, siis Kelloggi jaoks on see konstant, mis seob meid teiste kultuuride ja ajastutega.²²

Lõpetuseks võib öelda, et Michael K. Kelloggi *The Greek Search for Wisdom* on kaasahaarav kokkuvõte klassikalise ajastu kreeka kirjanikest ja nende teostest ning ajaloolisest ja kultuurilisest taustast. Antiikaeg ärkab lugeja jaoks selles raamatus ellu. Aga lugedes peaks ometi olema ettevaatlik, sest ülevaade pole kõikehõlmav, vaid on tehtud ikkagi üsna piiratud valik autoreist ja teemadest. Samuti tuleks endale vähemalt teadvustada, et kusagil haigutab ka lõhe tuttava ja tundmatu vahel, millele sai arvustuse algul viidatud. Kui see on teadvustatud, saab ka tundmatuid maid kaardistama asuda.

Neeme Näripä

Kirjandus

Annist, August (tlk) 2004. *Homeros, Ilias*. Tallinn: Varrak.

Auerbach, Erich 2012. *Mimesis: tegelikkuse kujutamine õhtumaises kirjanduses*. Tartu: Ilmamaa.

Frisk, Hjalmar 1991. *Griechisches etymologisches Wörterbuch II*. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag.

Graves, Robert 2010. *Kreeka müüdid I*. Tallinn: Tänapäev.

Heinlein, Robert A. 1976. Enese ees ja järel. *Lilled Algernonile*. Tallinn: Eesti Raamat, lk 89–146.

Jäger, Werner 1933. *Paideia: die Formung des griechischen Menschen*, Band 1. Berlin & Leipzig: de Gruyter.

Nietzsche, Friedrich 2009. *Tragöödia süünd*. Tallinn: Tänapäev.

- Steiner, George 1984. *Antigones*. New Heaven: Yale University Press.
- Steinrück, Martin 2009. *Der Neue Iambos: Studien zu den Formwegen eines griechischen Diskurses im Hellenismus und der Kaiserzeit*. Hildesheim: G. Olms.
- Vernant, Jean-Pierre (koost) 2001. *Vana-Kreeka inimene*. Tallinn: Avita.
- Weinberg, Steven 1988. *Esimesed kolm minutit: arutlus universumi tekkest*. Tallinn: Valgus.
- Whitehead, Alfred North 1985. *Process and Reality: An Essay in Cosmology*. New York: Free Press.

Kommentaariid

- ¹ Nagu nimigi ütleb, on Minotaurose puhul tegu Kreea kuninga Minose härjaga.
- ² Müütide puhul toon siin ja edaspidi võimalusel ära viite Robert Gravesi eestikeelsele väljaandele, kus on joonealuseis viiteis loetletud antiikautorite vastavat müüti vahendavad tekstikohad. Gravesi soovitab lugeda ka M. K. Kellogg (lk 291).
- ³ Kuna palees on olemas ka inimestele mõeldud ruumid, on seal ka tuttav element.
- ⁴ Herodotos sündis Väike-Aasias Halikarnassoses.
- ⁵ Sagedased on võrdlused William Shakespeare'i teostega (Homerose puhul pikemalt lk 46, Euripidese puhul lk 129) ja Vana Testamendiga (nt lk 124 võrreldakse pagenduses Oidipust Sophoklese näidendis *Oidipus Kolonosos* Hiiobiga Vanast Testamendist). Antiikaja seisukohalt on sellised võrdlused muidugi anakronistlikud, kuid aitavad muuta antiikautorite tekste tänapäeval lugejasõbralikumaks.
- ⁶ *But Pindar's odes [---] are an acquired taste* (lk 23).
- ⁷ *Xenophon [---] is not on a par with the others considered here* (lk 23).
- ⁸ Kuulsaimatena olgu nimetatud Theognis, Solon ja Mimnermos.
- ⁹ Nt Hipponax ja Archilochos. Jambi puhul võib näha omaette diskursust, mis elas teatud kujul ka klassikalisel ajal, vt Steinrück 2009.
- ¹⁰ Hellenistliku ajajärgu alguseks loetakse Aleksander Suure surma aastal 323 eKr ja lõpuks Aktioni lahingut aastal 31 eKr.
- ¹¹ *[---] and the Hellenistic philosophers, who left only fragments behind, are properly considered only along with their Roman counterparts* (lk 23).
- ¹² Lk 122–123 öeldakse ilma viiteta, et Aristotelese meelest pidi tragöödia panema kaasa tundma kangelase kannatusile ning teadvustama inimese haavatavust “kosmoses, mille eesmärk ja mõte pole täielikult hoomatavad”, samas lk 127 ja 129 on viited Aristotelese *Luulekunsti* tekstikohtadele olemas. Lk 114 tsiteeritakse George Steineri vahendusel Hegelit (Steiner 1984: 4).
- ¹³ Väljendi *terrible beauty* leiab ainult M. K. Kelloggi tsiteeritud Robert Fagles'i tõlkest. Originaalis ega August Annisti eestikeelses tõlkes ei ole sellele vastet. Kellogg iseloomustab selle väljendiga kogu eepost. Samuti tuleb tähele panna, et *Iliase* värsiridade numbrid Kelloggi viidetes ei kattu levinumate väljaannete numeratsiooniga (Kellogg viitab siin värssidele 3.187–190, levinumates väljaannetes on need aga 3.156–160). Vrd Annist 2004.

TUTVUSTUS

¹⁴ Peamiselt Hesiodose *Teogoonias*.

¹⁵ Lühidalt edastatakse ka Sophoklese muude näidendite sisu ja temaatika.

¹⁶ Tegelikult on Aristophanes ainus vana komöödia autor, kelle teoseid on terviklikult säilinud.

¹⁷ Kellogg näeb selles komöödias Platoni *Riigi* riigikorralduse paroodiat.

¹⁸ Siin tuleks näha eelkõige seost kreeka linnriigi ehk polisega, mitte poliitikaga tänapäevases mõttes.

¹⁹ Selles mõttes on käesolev teos võrreldav Jean-Pierre Vernant'i suurepärase kogumikuga *Vana-Kreeka inimene* (eesti keeles 2001, Avita).

²⁰ Vastavalt *Metafüüsika* ja loogikaraamatute kogumik *Organon*.

²¹ Loodusteadusest nt *Uurimused loomadest*, *Loomade osadest*, kirjandusteadusest *Luu-
lekunstist* ja *Retoorika*.

²² Lk 43–46 vihjab Kellogg, et kreeklaste jumalad võisid olla puhtalt metafoorsed inimese *psychē* erinevad aspektid, seega üldnimelikud arhetüübid.

Book reviews

The Power of the Mask

Editor Arūnas Vaicekauskas. *The Power of the Mask. The Ritual Year 5*. Kaunas: Vytautas Magnus University 2013. 150 pp.

The reviewer of the book is Mare Kõiva.

Book about ancient Greece

Michael K. Kellogg. *The Greek Search for Wisdom*. New York: Prometheus Books. 2012. 341 pp.

The review is provided by Neeme Näripä.